

**PRACTICAL ASPECTS OF IMPROVING THE APPLICATION
OF THE COMMON TRANSIT PROCEDURE IN UKRAINE**

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ
СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ**

Svitlana Kapitanets¹

Ivan Berezniuk²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-278-4-3>

Abstract. The issue on a full-scale applying of the national digital transit system in Ukraine is considered in the paper. There is emphasized on a significance of implementation of the Convention on Common Transit Procedure in our state to develop national transit potential and to counteract to customs fraud attempts effective during the movement of goods through the Customs Border of Ukraine. *The subject* of the study is the common transit procedure. *Methodology* of the study is based on general research methods of synthesis and analysis, deduction and induction, comparison, generalization, abstraction, dialectical knowledge (for the formation of the theoretical basis of the research), tabular and graphic (for the formation of analytical illustrative material). *The purpose* is to investigation the practical aspects of improving the application of the joint transit procedure in Ukraine. *Results* of the paper were research of the chronology of the national applying of the NCTS. Such determinants as procedural peculiarities and performance indicators that characterize each of NCTS applying stages, is determined and described. Quantitative indicators of Ukraine's progress in the national application of the digital transit system for more than a year were analyzed. Results of the work of previous and final evaluative missions of the General Directorate for Taxation and Customs Union of the European Commission (DG TAXUD)

¹ Ph.D. (Educ.), Associate Professor,
Leading researcher at the Department of Customs and Economic Security,
Research Institute of Financial Policy of State Tax University, Ukraine

² Doctor of Economic Sciences, Professor,
University of Customs and Finance, Ukraine

are researched. It is noted, that the Ukrainian part showed legislative and organizational provisions of common transit under the requirements of DG TAXUD. In particular, using of NCTS by a customs office of departure and customs office of destination, the work of the project implementation team, and interaction on issues of common transit on the different levels, are shown. The main areas of preparation of the participants of foreign economic activity for the use of joint transit procedures, and proposals have been formulated for measures that ensure a comfortable transition of these participants from the existing transit system to the international application of NCTS studied. *Practical implications.* The results of the scientific research to improve the legal, organizational and methodological conditions for the preparation of participants in foreign economic activity for the application of the joint transit procedure can be used by the State Customs Service of Ukraine. *Value/originality.* The need to create legal, organizational and methodological conditions at the national level that ensure a comfortable transition of participants in foreign economic activity from the existing transit system to the use of NCTS proved. This will contribute to the fulfillment of Ukraine's obligations to the EU in the context of Ukraine's accession to the Convention on the common transit procedure, which will ensure the strengthening of the departmental efficiency of the customs service in the direction of accelerating international trade and combating violations of customs legislation.

1. Вступ

Євроінтеграційний поступ України передбачає належну реалізацію взятих на себе зобов'язань із застосуванням всіх наявних ресурсів. Серед економічних зобов'язань нашої країни з виконання положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами [1] доволі важливим є приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року [2] (далі – Конвенція). На виконання статей 76, 84 цієї Угоди, додатка XV до неї в частині подальшої участі України у системі спільного транзиту відповідно до Конвенції в Україні прийнято Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [3], який набрав чинності 25 березня 2020 року. Крім того, прийняття Закону

України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» відповідало Плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік [4], та Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором [5], ратифікованому Законом України від 8 листопада 2018 року № 2613-VIII. При цьому, прийняття Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» обґрунтовано необхідністю імплементації до національного законодавства України положень Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами [3]. Згідно зі статтею 15а Конвенції, будь-яка третя країна може стати Договірною стороною цієї Конвенції, якщо її запрошено депозитарієм Конвенції за рішенням Об'єднаного комітету, який відповідає за адміністрування цієї Конвенції та забезпечення її належного виконання. Відповідно до позиції сторони Європейського Союзу для отримання запрошення до Конвенції Україні необхідно було довести спроможність виконувати її умови, зокрема, застосовуючи в односторонньому порядку до одного року національний модуль Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), яка використовується договірними сторонами Конвенції.

Критерієм реалізації Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» є наближення українського законодавства у митній сфері до митного законодавства Європейського Союзу, як це визначено в стандартах Європейського Союзу та міжнародних стандартах. Прийняття Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» дозволить застосовувати Україні європейські транзитні правила, що дасть можливість підприємствам використовувати єдину митну декларацію та єдину гарантію для переміщення товарів від країни-відправлення до країни-призначення через всі кордони Договірних сторін Конвенції про процедуру спільного транзиту без затримок. Водночас, держава отримує в режимі реального часу обмін митною інформацією з 35 країнами європейського регіону (державами-членами Європейського Союзу, країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (EFTA), Туреччиною, Північною Македонією та Сербією) та підвищить ефективність використання системи аналізу ризиків.

З огляду на вищевикладене, метою даної роботи є комплексне дослідження практичних аспектів впровадження процедури спільного транзиту в Україні, зокрема шляхом вивчення особливостей національного застосування Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) та заходів із залучення учасників ЗЕД до застосування міжнародної процедури спільного транзиту, задля подальшого удосконалення правових, організаційних та методичних умов, що забезпечуватимуть комфортний перехід учасників зовнішньоекономічної діяльності від існуючої транзитної системи до застосування NCTS.

2. Особливості національного застосування Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS)

Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» покликаний запровадити європейські практики прозорих та надійних процедур, від яких «виграють» усі українські учасники ланцюга постачання товарів та фінансовий сектор, а оновлена митна служба отримає можливість запровадити надійні процеси контролю за переміщенням товарів. Як відомо, NCTS з'єднає митні служби в країнах-учасницях Конвенції. Приєднання до Конвенції дає можливість митницям ЄС і України мати в системі один транзитний документ. Для бізнесу використання однієї транзитної декларації для доставки вантажів з однієї країни в іншу (від митниці відправлення до митниці призначення), згідно із процедурою спільного транзиту, зменшує вартість митних процедур та час, необхідний для їх проходження, – отже, зменшує черги на кордоні, що означає прискорений потік товарів.

Відповідно до Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи», постанови Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 681 «Деякі питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій окремих типів» [6] та з метою забезпечення перевірки функціонування національної електронної транзитної системи в частині взаємодії митних органів і підприємств під час поміщення товарів у режим спільного транзиту наказом Міністерства фінансів України від 12 листопада 2020 року № 701 [7] на Державну митну службу України покладено обов'язок розпочати проведення пілотного проекту з тестування роботи націо-

нальної електронної транзитної системи. Пілотний проєкт тривав 4 місяці та повністю виконав своє призначення – відпрацьовано різні сценарії роботи з деклараціями, перевірено працездатність системи. Окрім того, за цей час ухвалено практично всі нормативно-правові акти, необхідні для повномасштабного застосування NCTS, у тому числі: Порядок виконання митних формальностей при застосуванні режиму спільного транзиту з використанням електронної транзитної системи та Порядок допущення транспортних засобів та контейнерів до перевезення товарів під митними пломбами в режимі спільного транзиту [8]; Порядок інформаційного обміну щодо реєстрації фінансового гаранта, її призупинення, поновлення, анулювання, іншої інформації, необхідної для здійснення нагляду та контролю за виконанням фінансовим гарантом умов надання статусу фінансового гаранта [9]; Порядок роботи служби підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби [10].

17 березня 2021 року в Україні розпочалося повномасштабне застосування національної електронної транзитної системи [11]. Одним з важливих підготовчих заходів, який передував цьому застосуванню і котрий доволі якісно відпрацювали фахівці Держмитслужби стало розроблення Плану управління ризиками для проєкту з розгортання NCTS в Україні. Цей План представлено «живим» документом (для внутрішнього використання), тобто який може оновлюватись у разі відповідних змін операційного середовища. Комплексний погляд на ризики передбачав не тільки їх виявлення, але й оцінку впливу кожного з них, ранжування, заздалегідь підготовлені сценарії реагування.

У рамках підготовки до повномасштабного застосування NCTS Фаза 4 на національному рівні відповідне програмне забезпечення було налаштовано у всіх 26 митницях Держмитслужби, відповідних пунктах пропуску і підрозділах митного оформлення (понад 500 підрозділів). При розгортанні в Україні програмного забезпечення NCTS Фаза 4, яка є окремою системою, основними викликами стали: забезпечення функціональної надійності та інтеграції з існуючим програмним забезпеченням. Перед початком національного застосування NCTS Фаза 4 програмне забезпечення було інтегровано з автоматизованою системою управління ризиками (АСУР), єдиним вікном, системою резервування готівкових депозитів, системою митного контролю в

пунктах пропуску, які є компонентами Автоматизованої системи митного оформлення (АСМО) та Єдиної автоматизованої інформаційна система митних органів (ЄАІС). Портал Трейдера для подання декларацій ТІUA передбачалось використовувати як окремий інструмент у наданому Україні пакеті NCTS Фаза 4. Також очікувалося, що розроблятиметься новий портал Трейдера, щоб надати можливість подавати декларації ТІUA з набором даних безпеки та безпеки за стандартами Esquema Nacionalde Seguridad (ENS). Бо, у випадку, якщо Україна або країни-члени ЄС вирішать здійснити обмін безпековими даними, може виникнути потреба збільшити кількість інтеграцій з національними системами та системами ЄС. Процес тестування відповідності, а також міжнародний обмін інформацією у рамках процедури спільного транзиту неможливі без підключення до мережі CCN/CSI. Враховуючи дуже стислий графік розгортання NCTS в Україні, прийнято рішення розгорнути VPN-тунель, якого буде достатньо для тестування на відповідність (СТ). Станом на початок жовтня 2021 року VPN-тунель був готовий забезпечити підключення національної програми NCTS Фаза 4 та програми перевірки відповідності (СТА) для забезпечення цілей процесу тестування відповідності.

Перехід до етапу національного застосування електронної транзитної системи передбачав, що відтепер підприємство має самостійно обирати систему, в яку воно хоче подати транзитну декларацію: NCTS або національну систему контролю доставки товарів. Залежно від обраної системи, підприємство заповнює та подає або митну декларацію окремого типу ТІUA, або митну декларацію ЕЕ. Правила транзиту в двох системах дещо відмінні. Так, наприклад, якщо при використанні національної системи контролю доставки гарантуванню при транзиті підлягають лише ті товари, які визначені постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 461 «Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів» (зі змінами) та які загалом складають приблизно третину товарної номенклатури УКТ ЗЕД, то при переміщенні товарів спільним транзитом із використанням NCTS навіть в рамках однієї країни, усі товари підлягають гарантуванню. Окрім того, застосування NCTS доз-

воляє розпочати «накопичення» 50 декларацій, необхідних для подання документів на отримання спеціальних транзитних спрощень.

За час національного застосування електронної транзитної системи до 24 лютого 2022 року, коли відбулось повномасштабне російське вторгнення на територію України, спостерігалася стала динаміка зростання кількості оформлених декларацій в NCTS. Основними чинниками, які у тому числі вплинули на ріст оформлень у режимі спільного транзиту, стало проведення у листопаді 2021 року попередньої оціночної місії щодо готовності України приєднатися до Конвенції. Генеральним директором з питань оподаткування та митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD), що дало позитивний сигнал бізнесу, а також інтенсифікація відповідної роботи Держмитслужбою.

Станом на квітень 2022 року в NCTS зареєструвалося більше 1 000 компаній для можливості подачі декларацій T1UA, при цьому кожне друге підприємство успішно оформило хоча б одну декларацію T1UA; загальна кількість поданих декларацій T1UA склала більше 5 000 (з них понад 3 500 декларацій T1UA або близько 70% подано з початку 2022 року); митницями Держмитслужби оформлено більше 3 200 декларацій T1UA (з них більше 2 600 декларацій T1UA або близько 80% оформлено з початку 2022 року); кількість запитів, опрацьованих Службою підтримки Держмитслужби, перевищила 600 (з них майже 350 або близько 60% запитів з початку 2022 року) [12].

16 квітня 2021 року відповідно до частини дев'ятої статті 29 глави 3 розділу III Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» в Україні набрав чинності Порядок інформаційного обміну щодо реєстрації фінансового гаранта, її призупинення, поновлення, анулювання, іншої інформації, необхідної для здійснення нагляду та контролю за виконанням фінансовим гарантом умов надання статусу фінансового гаранта, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 09.02.2021 № 69, який дозволив розпочати роботу щодо присвоєння статусу фінансового гаранта в режимі спільного транзиту банкам та страховим компаніям. Держмитслужба розпочала формувати пул фінансових гарантів, які мають право гарантувати переміщення товарів за транзитними деклараціями, передбаченими Конвенцією. Порядком визначено механізм обміну інформацією між Держмитслужбою та Національним

банком України для: (1) проведення оцінки відповідності фінансових установ (банків та страхових компаній) умовам надання статусу фінансового гаранта; (2) реєстрації фінансового гаранта, її призупинення, поновлення та анулювання; (3) обміну іншою інформацією, необхідною для здійснення нагляду та контролю за виконанням фінансовим гарантом умов надання статусу фінансового гаранта. Для реалізації положень Порядку у складі апарату Держмитслужби створено постійно діючу комісію. Вперше статус фінансового гаранта в режимі спільного транзиту (NCTS) було надано двом компаніям 31 серпня 2021 року [13]. Станом на кінець червня 2022 року статус гаранта для цілей спільного транзиту отримали 13 фінансових установ (5 банків та 8 страхових компаній). Важливим кроком також стала реєстрація Міністерством юстиції України 17 травня 2021 року наказу Міністерства фінансів України від 6 квітня 2021 року № 200 «Про деякі питання забезпечення сплати митного боргу в режимі спільного транзиту» [14].

Варто зазначити, що використання грошової застави як інструменту гарантування є досить звичним для українського бізнесу і перехід до більш активного використання фінансових гарантій у вигляді зобов'язань гаранта відбувається досить повільно. Водночас, перехід до міжнародного застосування NCTS, на нашу думку, стимулюватиме бізнес до переходу на застосування тих інструментів, які є найбільш популярними у країнах-учасниках Конвенції (зокрема, так званої загальної гарантії).

У вересні 2021 року Держмитслужба повідомила про завершення підготовки до проходження тестування роботи системи NCTS Фаза 4 на відповідність вимогам Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD) – так званих «Conformance Testing». Фактично, перший етап тестування на відповідність, так зване Conformance Testing Mode-1, закінчився у листопаді 2021 року. Наступні етапи тестування (Conformance Testing Mode-2 та Mode-3) відбувались вже у 2022 році. Метою тестування стала необхідність переконатись, що система покриває усі можливі транзитні сценарії і працює в усіх країнах однаково. В рамках підготовки до Conformance Testing посадові особи Держмитслужби взяли участь у тренінгу із залученням представників хорватської команди NCTS. Хорватські експерти презентували українським колегам

загальні аспекти режиму тестування, його етапів та організації, передумови для тестування на відповідність (Preconformance та Conformance Testing), специфікації та розклад заходів щодо тестування, а також досвід Хорватії у підготовці та проходженні всіх етапів тестування NCTS. Експерти наголосили, що «тестування складне, але якщо країна його успішно проходить, то це точно означає, що її застосунок успішно працює». Мета тестів – переконатися, що система може взаємодіяти з іншими доменами на 100% [15].

Успішність просування NCTS в Україні постійно відслідковувалась експертами DG TAXUD. Так, у листопаді 2021 року попередня оціночна місія DG TAXUD завершила роботу. Наприкінці відбулися зустрічі з бізнесом та представниками фінансових установ [16]. Під час спілкування із бізнесом увагу приділено системі транзитних спрощень у режимі спільного транзиту, їх взаємозв'язку зі спрощеннями для АЕО, вигодам системи фінансового гарантування в рамках процедури спільного транзиту, часовим перспективам приєднання України до Конвенції, а також проблемним питанням, які виникають у бізнесу при оформленні декларації T1UA. Держмитслужба закликала бізнес долучатися до роботи в рамках спільного транзиту та подавати заяви на отримання спеціальних транзитних спрощень, оскільки відсутність в Україні авторизованих вантажовідправників та авторизованих вантажоодержувачів може відтермінувати приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Представники Європейської бізнес-асоціації неодноразово наголошували, що система спільного транзиту суттєво міняє підхід до митного оформлення, оскільки за рахунок використання NCTS на міжнародному рівні можна буде переміщувати вантаж від відправника в одній країні до отримувача в іншій транзитом через треті країни за однією декларацією T1 без додаткових оформлень у внутрішній транзит. При цьому, сплату митних платежів забезпечуватиме відправник своєю фінансовою гарантією, і вона діятиме на території всіх країн Конвенції. На думку представників Асоціації, запровадження цієї системи дозволить удосконалити процес виконання митних формальностей під час перетину кордону та зекономити час. Крім того, разом із «самостійним накладенням пломб спеціального типу» та «загальною фінансовою гарантією», «авторизований вантажовідправник» та «авторизований вантажоотри-

мувач» є головними транзитними спрощеннями, які може отримати український бізнес у режимі спільного транзиту [17].

Прогрес України у розгортанні NCTS та підготовці до приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту було представлено на 34-ому засіданні Об'єднаного комітету Конвенції про процедуру спільного транзиту і Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами, яке відбулося 10 грудня 2021 року, на 185-му та 186-му засіданнях відповідної Робочої групи, які відбулись 27 січня та 01 квітня 2022 року відповідно [18]. Зокрема, стороною Європейського Союзу була надана інформація пре-моніторинговою місією DG TAXUD. Враховуючи зауваження експертів моніторингової групи, Держмитслужба активізувала комунікацію з митницями та бізнесом. Як наслідок, станом на липень 2022 року в Україні розгорнуто необхідний технічний функціонал, передбачений режимом спільного транзиту, проведено підготовку персоналу. У системі вже зареєстровано більше 1100 трейдерів, близько 4,5 тисяч працівників митниці, подано більше 5500 декларацій. 13 компаніям присвоєно статус фінансового гаранта. Розпочато надання українським підприємствам спеціальних транзитних спрощень.

За результатами попередньої оціночної місії DG TAXUD Україні дозволено вступати до Конвенцій з NCTS Фаза 4, але за умови вчасного розгортання NCTS Фаза 5 та перехід на її застосування до грудня 2023 року. Зважаючи на певне відставання у впровадженні NCTS Фаза 5 та її критичну важливість, рекомендовано задіяти додаткові ресурси і резерви. Станом на кінець червня 2022 року Держмитслужбою спільно із постачальником послуг (міжнародною компанією, яка здійснює розробку аналогічного програмного забезпечення і для інших країн-учасниць Конвенції) уже розпочато розробку NCTS Фаза 5.

Під час комунікації з європейською стороною Держмитслужбою підтверджено готовність продовжувати впровадження NCTS Фаза 4 навіть у воєнний час, враховуючи важливість спрощення митних формальностей на кордоні та прискорення міжнародного руху товарів через європейсько-українську ділянку кордону, яка на сьогоднішній день залишилась чи не єдиним варіантом для міжнародної торгівлі. Українською командою NCTS було проінформовано про наявність необхідних ресурсів для подальшої роботи, а також про активну законодавчу роботу в контексті підготовки до міжнародного застосування NCTS у 2022 році.

Таким чином, за час пілотного проєкту тестування NCTS та повномасштабного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи в Україні виявлено розбіжності між положеннями національного законодавства та Конвенції про процедуру спільного транзиту. Вказані прогалини усунуто завдяки оперативному внесенню змін до законодавства України за результатами проведення попередніх консультацій Міністерства фінансів України, Державної митної служби України і європейськими партнерами та з урахування зауважень експертів.

Більш того, Держмитслужбою забезпечено функціонування єдиної робочої групи з питань приєднання України до Єдиної процедури транзиту ЄС/ЄАВТ. Крім того, Держмитслужба налагодила роботу ІТ-компоненти команди проєкту. У цілому, констатовано сумісність NCTS Фаза 4 з НТА Держмитслужби, та, відповідно, створено робочу групу з підключення до Єдиної мережі зв'язку митних і податкових органів держав-членів ЄС (CCN).

23 червня 2022 року Європейський парламент ухвалив резолюцію щодо невідкладного надання Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу. У цей же час 23 червня 2022 року розпочала роботу фінальна оціночна місія DG TAXUD, основним завданням якої була експертиза готовності України приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. За результатами оціночної місії Україна загалом отримала позитивні висновки щодо можливості приєднання до Конвенції [19]. Ці висновки були представлені 7 липня 2022 року на 187-му засіданні робочої групи з питань Конвенції про процедуру спільного транзиту і Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. На цьому ж засіданні ухвалено рішення запросити Україну до Конвенції про процедуру спільного транзиту, доповнити цю Конвенцію 36-ю країною – Україною та запросити Україну приєднатися також до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Далі передбачалась реалізація таких формальних кроків: рішення об'єднаних комітетів країн-учасниць конвенцій, направлення Україні офіційних запрошень, прийняття Верховною Радою України законів щодо приєднання до конвенцій. Після цього – подання Україною офіційних перекладів конвенцій у європейський репозиторій та початок міжнародного застосування NCTS [20].

Активізація виконання вищезгаданих формальних кроків стала відчутною у серпні-вересні 2022 року. Так, 15 серпня Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законодавчих актів України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». Прийнятим Законом приводяться у відповідність європейському законодавству положення Митного кодексу України, зокрема, стосовно транзиту, тимчасового зберігання, гарантій, запроваджується європейська система прийняття рішень митних органів, «право бути почутим», процедура розгляду скарг та їх адміністративного оскарження, процедура кінцевого використання, запроваджується можливість користуватися спрощеннями підприємствами з від’ємними чистими активами та пониженими показниками платоспроможності для критерію «стійкий фінансовий стан» [21]. А вже 31 серпня 2022 року українська сторона передала європейській стороні необхідні інструменти для приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Згодом, 5 вересня, Україна отримала офіційне підтвердження про можливість приєднання до обох конвенцій, а також до міжнародного застосування NCTS з 1 жовтня 2022 року. Окрім цього, підписано дві важливі угоди між Україною та Європейським Союзом про участь у програмах «Митниця» та «Фіскаліс», що забезпечуватиме налагодження партнерських відносин між митними і податковими адміністраціями України та держав-учасниць, обмін досвідом та інформацією, а також зміцнення інституційної спроможності фіскальних органів. Усе це забезпечуватиме виконання Україною 81% своїх зобов’язань Угоди про асоціацію з ЄС у митній сфері, що, своєю чергою, суттєво наближуватиме нашу державу як країну-кандидата до вступу в ЄС.

Таким чином, Держмитслужбою постійно тривала невпинна робота з виконання умов щодо забезпечення приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та готовності до міжнародного застосування NCTS з жовтня 2022 року. З огляду на обставини часу – введення в Україні з 24 лютого 2022 року воєнного стану, Держмитслужба продовжувала надавати методичну та практичну допомогу представникам підприємств з вирішення проблемних питань, у тому

числі пов'язаних із неможливістю доставки товарів на адресу окремих підприємств, які переміщувались за митними деклараціями Т1UA у режимі спільного транзиту у зону діяльності митниць, у роботі яких встановлено простій. Завдяки вжитим заходам кількість «незакрихтих» декларацій Т1UA вдалось суттєво скоротити. Водночас, не зважаючи на те, що переміщення товарів в режимі спільного транзиту, по яких відсутня інформація про доставку до митниці призначення, забезпечені коштами, зарезервованими на рахунках відповідних компаній, зазначена робота тривала. Звісно, війна негативно вплинула на динаміку оформлення декларацій Т1UA, а також на реалізацію інших важливих з точки зору спільного транзиту ініціатив. Так, кількість декларацій Т1UA у березні 2022 року у порівнянні з лютим 2022 року скоротилась, тимчасово призупинились заходи щодо оцінки підприємств для надання їм спеціальних транзитних спрощень, реєстрації нових фінансових гарантій, запровадження системи для електронного управління гарантіями тощо. Проте, у вересні 2022 року, на завершальній стадії національного етапу NCTS, результати суттєво покращились. Зокрема, у системі зареєструвалися понад 1100 трейдерів, більше ніж 10 компаніям надано статус фінансових гарантів, оформлено понад 7 тисяч декларацій типу Т1UA, отримано 2 авторизації на транзитні спрощення, а також надано одразу 4 дозволи на застосування основних транзитних спрощень: «загальна фінансова гарантія», «самостійне накладання пломб спеціального типу», «авторизований вантажовідправник» та «авторизований вантажоодержувач». Титанічна робота проведена й у ІТ-сфері – Держмитслужба протестувала майже 150 сценаріїв готовності до роботи з NCTS на міжнародному рівні. Окрім тісної співпраці з бізнесом та Національним банком, проведена серйозна робота з митними гарантами, оскільки новий порядок передбачає також зміни в системі гарантування вантажів.

3. Забезпечення ефективності правових, організаційних та методичних умов підготовки учасників зовнішньоекономічної діяльності до застосування процедури спільного транзиту

Впровадження та застосування процедури спільного транзиту неможливе без залучення суб'єктів ЗЕД. Вони є ключовими користувачами системи та її рушійною силою. Звичайно, спільний транзит надає

бізнесу багато переваг, проте, вона є і новим викликом, що спричиняє певні незручності та складнощі. Особливо, враховуючи те, що це абсолютно нова система і потребує нових знань та навичок. В такому випадку важливо проводити активну роботу з бізнесом та створювати такі передумови, щоб максимально підвищити його зацікавленість у застосуванні цієї митної процедури. Крім того, необхідно забезпечувати доступність всіх інформаційних та методичних матеріалів, які зможуть полегшити перехід та адаптацію до нової системи.

Для залучення учасників ЗЕД до застосування нової програми повинен використовуватись комплексний підхід одразу за декількома напрямками. По-перше, повинна бути розроблена нормативно-правова база, яка є основою для впровадження нового напрямку. Другим елементом є підготовка методичних рекомендацій, роз'яснень, інформаційних матеріалів, презентацій тощо, за допомогою яких важливо робити акценти на окремих елементах, перевагах, можливостях нової системи. Ну і третя складова – це робота безпосередньо з самими суб'єктами господарювання, шляхом проведення семінарів, круглих столів, зустрічей, консультацій.

На виконання вимог Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» протягом 2020–2021 років фахівцями Держмитслужби спільно із Міністерством фінансів України здійснена робота щодо прийняття необхідних нормативно-правових актів. Цей Закон, а також відповідні нормативно-правові акти були в першу чергу направлені на адаптацію положень спільного транзиту до національного застосування.

Так, наприклад, Конвенцією передбачено, що при застосуванні процедури спільного транзиту використовується транзитна декларація – Т1. При застосуванні процедури спільного транзиту на національному рівні необхідно було також затвердити відповідну форму транзитного супровідного документа, яким будуть користуватися суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Відповідно, постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 681 «Деякі питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій окремих типів» було затверджено положення про митні декларації окремих типів, а також форму транзитного супровідного документа, який за своєю суттю є аналогом транзитного документа,

передбаченого Конвенцією. Положенням визначено, що митна декларація окремого типу заповнюється на товари, що переміщуються або підлягають переміщенню у режимі спільного транзиту єдиним транспортним засобом від однієї митниці відправлення або одного авторизованого вантажовідправника до однієї митниці призначення або одного авторизованого вантажоодержувача в окремому вантажному місці або іншому пакунку, контейнері чи транспортному засобі комерційного призначення. Також, у даній постанові визначені вимоги до оформлення і використання митних декларацій окремих типів, на підставі яких товари, що переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу, декларуються у режимі спільного транзиту, а також порядок внесення змін до таких митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними.

Для забезпечення можливості практичного використання декларацій окремих типів було забезпечено прийняття наказу Міністерства фінансів України від 22 грудня 2020 року № 795 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій окремих типів», який встановлює правила та особливості заповнення митних декларацій окремих типів у вигляді структурованого електронного повідомлення та на паперовому носії на бланках чи за формою єдиного адміністративного документа (далі – ЄАД) форми МД-2 і додаткових аркушів до нього форми МД-3 (далі – додаткові аркуші МД-3). Це першочергові нормативно-правові акти, які повинні використовувати учасники зовнішньоекономічної діяльності при застосуванні процедури спільного транзиту.

Варто зазначити, що на початку запровадження спільного транзиту для подання відповідних транзитних декларацій використовувався виключно Портал трейдера – один із програмних модулів програмного рішення NCTS, отриманого від Литовської Республіки. Протягом 2020 року фахівцями Держмитслужби його було локалізовано шляхом перекладу на українську мову, також було проведено відповідне тестування програмного забезпечення та введення його в експлуатацію. Для суб'єктів господарювання Портал трейдера є абсолютно новим програмним продуктом. З метою полегшення адаптації учасників ЗЕД до нового програмного продукту та надання додаткових роз'яснень було розроблено Методичні рекомендації щодо заповнення митної декла-

рації окремого типу (далі – Методичні рекомендації). Це детальні покрокові інструкції з наявністю картинок, які відображають той чи інший етап роботи з системою, серед яких створення/збереження декларацій та шаблонів, пошук декларацій, їх подання, перегляд статусів декларацій тощо. Також в Методичних рекомендаціях детально описано та показано порядок заповнення митної декларації окремого типу на Порталі трейдера відповідно до Порядку заповнення митних декларацій окремих типів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22.12.2020 № 795. Методичні рекомендації регулярно оновлюються та розміщуються на офіційному веб-порталі Держмитслужби у вкладці «Методичні та навчальні матеріали» розділу «Режим спільного транзиту (NCTS)» (<https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>) [22].

Розуміючи, що для набуття досвіду у заповненні декларацій на Порталі трейдера користувачам потрібен час та практика, було розгорнуто тестовий сервер за URL-посиланням – <http://195.189.241.137:8080/trader/>, а також надані необхідні дані для входу (TIN: 5000575, логін: eleni, пароль: eleni2). Таким чином, створено передумови для дослідження особливостей заповнення декларацій на Порталі трейдера в тестовому режимі. Паралельно з цим, Держмитслужба працювала з компаніями, які розробляють програмне забезпечення для декларування товарів, щоб створити належні умови для заповнення та подання декларацій окремого типу через знайоме трейдерам програмне забезпечення, яке широко використовується декларантами в Україні.

Ще одним із способів надання роз'яснень учасникам ЗЕД є розроблення інфографіки щодо процедури спільного транзиту. Це графічне подання даних з різних актуальних питань для швидкого та чіткого відображення комплексної інформації. Такі інфографіки розроблялись Держмитслужбою спільно з Мінфіном за підтримки Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні (далі – EU4PFM). Після початку національного застосування процедури спільного транзиту розроблено інфографіку з метою надання роз'яснень, як поєднується процедура спільного транзиту з національною системою контролю за переміщенням товарів із використанням попередньої митної декларації. Загалом розроблено 7 різних інфографік. Доцільним та на часі є розроблення інфографіки з наданням інформації про

можливості, які відкриваються для суб'єктів ЗЕД після приєднання до Конвенції. Усі інфографіки знаходяться на офіційному веб-порталі Держмитслужби у розділі «Режим спільного транзиту (NCTS)» (<https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>) [23].

Офіційний сайт Держмитслужби є також корисним джерелом усієї необхідної інформації для учасників ЗЕД. Розділ «Режим спільного транзиту (NCTS)» на вкладці «Бізнесу» було створено у грудні 2020 року. З тих пір він регулярно оновлюється та наповнюється корисною інформацією [23]. Наразі розділ має такі вкладки: «Про NCTS», «Події», «Нормативно-правова база», «Служба підтримки», «Методичні та навчальні матеріали», «Тестування працівників підприємств», «Запитання і відповіді».

Важливим аспектом підготовки учасників зовнішньоекономічної діяльності до застосування процедури спільного транзиту є створення Служби підтримки (Helpdesk) (далі – Служба підтримки). Належне функціонування Служби підтримки NCTS є одним із ключових елементів, які враховуються при оцінці роботи всієї системи NCTS в Україні. Служба підтримки є єдиною контактною точкою між Центральною Службою підтримки DG TAXUD та Національними Службами підтримки країн-членів Конвенції. Вона є також єдиною точкою контакту для суб'єктів господарювання та працівників митних органів щодо NCTS – з технічних, процедурних та інших питань.

В Держмитслужбі Службу підтримки NCTS було створено 5 березня 2021 року на базі Координаційно-моніторингової митниці. У той же затверджено Порядок роботи Служби підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби. Служба підтримки складається з трьох ліній підтримки. Першою лінією Служби підтримки є відділ підтримки національної електронної транзитної системи Центру митних компетенцій Координаційно-моніторингової митниці. Перша лінія Служби підтримки є координатором опрацювання запитів усіма залученими сторонами. Другою лінією Служби підтримки є уповноважені посадові особи Департаменту з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, які відповідають за надання технічної підтримки, та уповноважені посадові особи Департаменту запровадження міжнародної транзитної системи, які відповідають за надання консультативно-методологічної допомоги. Третьою лінією

Служби підтримки є зовнішні оператори надання послуг (розробники програмного забезпечення), що відповідно до зовнішніх угод (договорів, контрактів) здійснюють технічну підтримку функціонування ЕТС. Комунікація користувачів ЕТС через Службу підтримки відбувається у доволі зручний спосіб. Служба підтримки приймає запити, надіслані користувачами в електронній формі за допомогою веб-інтерфейсу Модуля технічної підтримки користувачів програмних продуктів Держмитслужби з питань спільного транзиту (далі – Модуль), розташованого за посиланням: <https://help.customs.gov.ua/> [24].

Запити до Служби підтримки безперервно приймаються за допомогою Модуля, телефонів або на електронні поштові скриньки HelpDesk_NCTS@customs.gov.ua та ncts-monitoring@customs.gov.ua. Усе це забезпечує необхідну комунікацію користувачів ЕТС, що, своєю чергою, дозволяє встановити належний контроль за процесами в межах режиму спільного транзиту. У разі тимчасової відмови електронної транзитної системи або електронної системи управління гарантіями, або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, або електронного з'єднання між такими системами та системою, яка використовується для подання митної декларації (далі – інцидент), митні формальності процедури спільного транзиту можуть здійснюватися з використанням митної декларації, поданої у паперовій формі, та доданих до неї документів у паперовому вигляді. З метою забезпечення безперервної роботи процедури спільного транзиту таке використання митної декларації у паперовій формі здійснюється за окремим дозволом, що надається Службою підтримки.

Таким чином, Служба підтримки є основним контактним пунктом для взаємодії з підприємствами та оперативно обробляє звернення від суб'єктів господарювання: інформаційні запити та запити щодо проблем технічного характеру, які виникають при проходженні транзитної процедури.

Усі вищевказані заходи забезпечували умови для підготовки учасників зовнішньоекономічної діяльності до застосування процедури спільного транзиту. Проте, одними з найефективніших методів є робота безпосередньо з суб'єктами господарювання шляхом проведення семінарів, круглих столів, зустрічей, консультацій. Адже на різних етапах застосування спільного транзиту у представників бізнесу

виникає багато запитань, які мають свої особливості, враховуючи сфери на напрямки діяльності компаній. Тому тут важливо було знайти підхід до кожного учасника таких заходів та максимально надати відповіді на всі поставлені питання.

Починаючи з кінця 2020 року Держмитслужбою спільно з Мінфіном та експертами EU4PFM регулярно проводились семінари з представниками бізнес-спільноти з метою інформування громадськості про переваги процедури спільного режиму транзиту та залучення до участі у пілотному проекті. Так, проведено низку семінарів для представників Європейської Бізнес Асоціації, Асоціації митних брокерів України, Американської торгової палати, учасників Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю», Асоціації професійних митних посередників та ін. Ці асоціації об'єднують понад 1000 провідних компаній та великих платників податків в Україні. Крім того, усі питання, які задавались учасниками семінару опрацьовувались та оновлювались на офіційному веб-порталі на вкладці Питання-відповіді. Також митниці щотижнево проводили наради, зустрічі та інші заходи з суб'єктами господарювання, які працюють в зоні діяльності тієї чи іншої митниці. Основним завданням було довести до бізнесу усі переваги процедури спільного транзиту, розпочати подання декларацій T1UA (при національному застосуванні) та залучити до отримання спеціальних транзитних спрощень тощо. Таким чином кількість суб'єктів, зареєстрованих в системі NCTS для подання декларацій в режим спільного транзиту збільшилась в 10 разів (зі 100 до більше 1000 на початок 2022 року).

Проведена робота з компаніями сприяла різкому збільшенню оформлень декларацій в режимі спільного транзиту, що відкрило нові можливості для отримання спеціальних транзитних спрощень. Окрім того, важливим поштовхом до поживлення зацікавленості бізнесу в NCTS стало отримання результатів попередньої оціночної місії DG TAXUD, під час якої європейські експерти підтвердили реальність шансів України приєднатися до Конвенції. Тому, наступним етапом була запланована робота з тими суб'єктами, які уже здійснили оформлення більше 50 декларацій із застосуванням процедури спільного транзиту.

Варто зазначити, що певні заходи проводились з метою залучення експортерів. Адже саме для них на етапі міжнародного застосування

NCTS відкриється найбільше переваг. Для надання можливості здійснити оформлення більше 50 декларацій із застосуванням процедури спільного транзиту було запропоновано оформлювати декларацію T1UA додатково до декларації типу ЕК10. Таким чином, суб'єкти набували досвід у застосуванні режиму спільного транзиту, а в подальшому мали змогу претендувати на отримання спеціальних транзитних спрощень.

Окремим сектором суб'єктів, для яких необхідно було проводити зустрічі, семінари та інші роз'яснювальні заходи були фінансові компанії. Процедура спільного транзиту для них це нова сфера, особливо для банків, які раніше не були долучені та не могли виступати гарантами відповідно до Митного кодексу України. Важливо було надати детальну інформацію щодо процедури та умов отримання статусу фінансового гаранта в Україні. Саме тому, наступним етапом була організація зустрічей з Асоціацією банків України, страховими компаніями та Національним банком України, який є регулятором фінансових установ.

Для подальшого заохочення суб'єктів до свідомого обрання системи транзитного переміщення товарів важливо створити такі умови, щоб застосування процедури спільного транзиту надавало більше переваг та зручностей. Для прикладу, з метою автоматизації та пришвидшення отримання доступу до подання транзитних декларацій була додана відповідна можливість на ресурсах Держмитслужби. Так, суб'єкту необхідно авторизуватись через Особистий кабінет на Єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» <https://cabinet.customs.gov.ua/> та отримати відповіді логін та пароль [25].

Доцільно створити ще декілька послуг для суб'єктів в Особистому кабінеті на Єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Наприклад, для отримання спеціальних транзитних спрощень підприємство подає Держмитслужбі заяву про надання дозволу на застосування спеціального транзитного спрощення та анкету самооцінки підприємства щодо відповідності умовам для надання дозволу на застосування спеціального транзитного спрощення у формі електронних документів, на які керівником підприємства накладено кваліфікований електронний підпис. Варто створити таку можливість через особистий кабінет, в якому вже підприємство авторизоване.

Також корисною послугою для підприємства була б можливість відслідковування доступної суми загальної фінансової гарантії, та декла-

рацій, в яких вона застосовувалась. Оскільки наразі підприємство, яке отримало дозвіл на застосування спеціального транзитного спрощення «загальна фінансова гарантія» може відслідковувати баланс лише вручну. Даний сервіс надав би змогу бачити, які декларації були оформлені з використанням загальної фінансової гарантії, коли і яка сума була зарезервована, а також, коли ця сума була вивільнена. При чому доступ до такої інформації можна надати як суб'єктам режиму, так і гарантам, які цю гарантію надали.

Крім того, ще одним елементом, який необхідно розглянути в рамках міжнародного застосування NCTS є можливість подання національними компаніям транзитної декларації T1 із набором даних безпеки та безпеки (T1 у поєднанні з ENS), що додатково полегшить міжнародне переміщення товарів між Україною та інших країнами-членами Конвенції. Це надасть змогу гарантувати, що у разі подання T1 із набором даних надійності та безпеки для вхідних міжнародних перевезень товарів із країн-членів Конвенції не буде необхідності додатково подавати ENS, який впроваджено в Україні з 7 листопада 2020 року. Так само важливо передбачити, щоб у разі подання T1 в Україні додатково до експортної із зазначенням даних безпеки при в'їзді в ЄС не вимагалось додаткове подання ENS.

Зважаючи на викладене вище, для результативної роботи з бізнес-спільнотою, а також забезпечення ефективності правових, організаційних та методичних умов підготовки учасників ЗЕД до застосування процедури спільного транзиту, варто виокремлювати такі цільові аудиторії: підприємства, які беруть участь у зовнішньоекономічних операціях, а також фінансові установи, які можуть забезпечувати гарантування при процедурі спільного транзиту.

Якщо говорити про цільову групу суб'єктів режиму, то робота з такими компаніями передбачає 2 етапи:

1) залучення компаній до подання транзитних декларацій, передбачених Конвенцією;

2) після набуття досвіду роботи у спільному транзиті – отримання підприємствами передбачених Конвенцією транзитних спрощень.

З урахуванням того, що суб'єктами режиму можуть виступати компанії, які беруть участь у міжнародному ланцюзі постачання товарів на

різних етапах, їх мотивація в частині отримання подальших транзитних спрощень відрізнятиметься. Особливої актуальності це питання набуває у контексті переходу до міжнародного застосування NCTS.

Так, для перевізників та митних брокерів найбільш цікавим є транзитне спрощення «загальне фінансова гарантія», у тому числі зі зменшенням забезпечення базової суми загальної фінансової гарантії на 50% і 70%, або взагалі звільнення від гарантії. За умови наявності цього спрощення перевізники та митні брокери можуть пропонувати своїм партнерам та клієнтам додаткові послуги щодо декларування товарів у режим спільного транзиту від свого імені. Така послуга може стати додатковою конкурентною перевагою для підприємств зазначених секторів міжнародної торгівлі.

Для підприємств-експортерів найбільш цікавим спрощенням є авторизований вантажовідправник. Дане спрощення дозволить підприємству поміщувати товари під процедуру спільного транзиту безпосередньо при відправці товарів з території власних складів компаніям, які є резидентами країн-учасниць Конвенції. Зазначене спрощення є найбільш комплексним, оскільки також передбачає наявність у підприємства спрощень «загальна фінансова гарантія» та «самостійне накладення пломб спеціального типу». Це є запорукою того, що суб'єкт режиму зі статусом «авторизований вантажовідправник» зможе не тільки задекларувати поміщення товарів у спільний транзит, а й зможе забезпечити відповідне переміщення загальною фінансовою гарантією та накласти відповідне забезпечення на вантажний відсік у вигляді пломб спеціального типу. Окрім того, підприємство, яке має спрощення «авторизований вантажовідправник», при застосуванні відповідної спрощеної процедури самостійно має вносити результати контролю та вносити до декларації інформацію про номери пломб та маршрут переміщення товарів. За таких умов митниця може вважати, що умови поміщення товарів у режим спільного транзиту є повністю виконаними та визнаватимуться усіма країнами-учасницями Конвенції.

Якщо ж йдеться про спрощення «авторизований вантажоодержувач», яке є актуальним для підприємств-імпортерів, то з точки зору спільного транзиту, дане спрощення не вимагає від підприємства наявності ще якихось додаткових спрощень. Воно передбачає, що

підприємство може отримувати товари, які переміщуються спільним транзитом безпосередньо на власній території. Водночас, важливим є правильне поводження з товарами після завершення транзитної процедури. Товари до поміщення їх у наступний митний режим мають перебувати у незмінному стані та бути належним чином забезпечені. Мова йде про тимчасове зберігання товарів на складах підприємства із забезпеченням загальною фінансовою гарантією. При цьому, ця гарантія має покривати інші процедури (відмінні від операцій спільного транзиту) та отримуватись відповідно до положень Митного кодексу України. Більше того, таке підприємство має мати можливість поміщення товарів у наступний митний режим безпосередньо на своєму підприємстві.

Що стосується гарантів, то усіх типів фінансових установ та незалежних фінансових установ, які долучаються до спільного транзиту, положення Конвенції є новими та потребують адаптації відповідних внутрішніх процедур. Тому, важливо забезпечити максимальне роз'яснення відповідних нових вимог учасникам ринку, у тому числі із залученням регулятора, яким виступає Національний банк України. У контексті міжнародного застосування гарантій відповідно до Конвенції, найбільшим нововведенням є необхідність мати у кожній країні-учасниці адресу для кореспонденції або агентів, направлення документів яким вважається офіційним отриманням документів гарантом.

Таким чином, будь-яка комунікація та підготовка тих чи інших учасників ринку передбачає врахування особливостей їх діяльності та правильного акцентування на тих перевагах, які може мати спільний транзит безпосередньо для їхнього бізнесу.

Що ж стосується правових, організаційних та методичних умов підготовки учасників зовнішньоекономічної діяльності, то, як зазначалося раніше, такими є розробка та доведення до представників ринку відповідних нормативно-правових актів, методичних рекомендацій із детальними роз'ясненнями щодо процедур, проведення семінарів для бізнесу, підготовка промо-відео, постерів, флаєрів, інфографік, постійна актуалізація інформації на офіційному сайті Держмитслужби. При цьому найефективнішим інструментом комунікації є живе спілкування з бізнесом під час семінарів.

4. Висновки

Отже, можемо констатувати, що кожен етап запровадження NCTS в Україні (підготовка до пілотного проєкту, пілотний проєкт, перехід до національного застосування, повномасштабне національне застосування та підготовка до міжнародного застосування NCTS) характеризувався певними особливостями та супроводжувався досить динамічними заходами законодавчого, організаційного та технічного плану. Реалізація усіх цих заходів відбувалась у тісній взаємодії представників Держмитслужби, Мінфіну та європейськими партнерами, що сприяло приєднанню України до Конвенції. Наразі, Держмитслужбою продовжується робота та взаємодія з європейською стороною задля реалізації тих правових, технічних та організаційних заходів, які є актуальними та можливими, враховуючи умови воєнного стану та пов'язані з цим ризики. Тому, щодо правової компоненти процедури спільного транзиту, то важливим залишається продовження адаптації національного законодавства, включаючи оновлення таблиці апроксимації законодавства, та підготовки необхідних змін до нормативно-правових актів. Метою наближення (апроксимації) національного законодавства має стати його приведення у повну відповідність до вимог права ЄС не лише «на папері», а й у практиці застосування. Процес апроксимації (транспозиція, імплементація та забезпечення дотримання), який має пройти Україна, надасть можливість організувати інститут спільного транзиту, виробити процедури та підготувати персонал (кадри) для виконання повсякденних процесів і зобов'язань перед Європейським Союзом з розроблення правових норм, їх реалізації та контролю дотримання.

Не менш значущою і, водночас, доволі непростою є технічна складова процедури спільного транзиту. Адже, перехід до міжнародного застосування NCTS та відповідна адаптація відбувається у паралелі з розгортанням нових або оновленням діючих електронних систем (включно з NCTS), котрі забезпечують ефективність застосування положень Митного кодексу ЄС. Так, у плані модернізації електронних систем, визначених відповідною робочою програмою та зумовлених змінами редакції Митного кодексу ЄС зафіксоване проведення: у 2021 році оновлення NCTS Фаза 5 щодо реєстрації подій у процесі переміщення товарів та узгодження обміну інформацією згідно з вста-

новленими вимогами до даних, трансформації та розвитку інтерфейсів з іншими системами; у 2024–2025 роках оновлення NCTS Фаза 6 щодо впровадження нових вимог до складових безпеки та забезпечення безпеки даних транзитних декларацій на товари, що ввозяться на митну територію ЄС в рамках інноваційних проєктів [26]. Це потребуватиме вчасного та належного реагування на національному рівні шляхом планування та прийняття адекватних управлінських та технічних рішень.

Перехід до міжнародного застосування NCTS, повноцінне його використання та нарощування можливостей потребує також подальшого розвитку організаційної складової, зокрема удосконалення комунікацій з суб'єктами ЗЕД. Адже, система спільного транзиту з ЄС, як нова реальність, потребує нових підходів до напрацювання стратегії комунікацій, а, передусім, про формування сталих процедур у плануванні, реалізації та оцінці ефективності комунікацій, достатньо гнучких для активного просування у питанні залучення суб'єктів ЗЕД до застосування процедури спільного транзиту, незважаючи на зміни зовнішніх та внутрішніх обставин.

Список літератури:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27.06.2014 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 06.12.2022).
2. Конвенція Про процедуру спільного транзиту : міжнародний документ від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення: 08.12.2022).
3. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12.09.2019 № 78-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text> (дата звернення: 15.12.2022).
4. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Перелік від 18.12.2018 № 1106-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.12.2022).
5. Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором : Україна, Європейський Союз; Меморандум, Міжнародний документ, Критерії від 23.07.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-20#Text (дата звернення: 21.12.2022).
6. Деякі питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій окремих типів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 681.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.12.2022).

7. Про проведення пілотного проекту з тестування роботи національної електронної транзитної системи : Наказ Міністерства фінансів України від 12.11.2020 № 701 (дата звернення: 15.12.2022).

8. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при застосуванні режиму спільного транзиту з використанням електронної транзитної системи та Порядку допущення транспортних засобів та контейнерів до перевезення товарів під митними пломбами в режимі спільного транзиту : Мінфін України; Наказ, Порядок, Класифікатор [...] від 12.02.2021 № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-21#Text> (дата звернення: 22.12.2022).

9. Про затвердження Порядку інформаційного обміну щодо реєстрації фінансового гаранта, її припинення, поновлення, анулювання, іншої інформації, необхідної для здійснення нагляду та контролю за виконанням фінансовим гарантом умов надання статусу фінансового гаранта : Мінфін України; Наказ, Порядок, Заява [...] від 09.02.2021 № 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0444-21#Text> (дата звернення: 12.12.2022).

10. Про затвердження Порядку роботи служби підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби : Наказ Державної митної служби України від 05.03.2021 № 159 (дата звернення: 14.12.2022).

11. Про повномасштабне застосування національної електронної транзитної системи : Наказ Державної митної служби України від 19.03.2021 № 191 (дата звернення: 10.12.2022).

12. Рік застосування NCTS на національному рівні: досягнення та перспективи. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/rik-zastosuvannia-ncts-na-natsionalnomu-rivni-dosiagnennia-ta-perspektivi-804> (дата звернення: 21.12.2022).

13. В Україні перші 2 компанії отримали статус фінансового гаранта в режимі спільного транзиту (NCTS). URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/v-ukrayini-pershi-2-kompaniyi-otrimali-status-finansovogo-garanta-v-rezhimi-spilnogo-tranzitu-ncts-619> (дата звернення: 18.12.2022).

14. Про деякі питання забезпечення сплати митного боргу в режимі спільного транзиту : Наказ Міністерства фінансів України від 06.04.2021 р. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0648-21#Text> (дата звернення: 28.12.2022).

15. «Україна готується переходити на міжнародний рівень застосування NCTS», – європейський експерт. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/ukrayina-gotuietsia-perekhoditi-na-mizhnarodnii-riven-zastosuvannia-ncts-ievropeiskii-ekspert-630> (дата звернення: 24.12.2022).

16. Попередня оціночна місія щодо приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та NCTS завершила роботу зустрічами із бізнесом та представниками фінансових установ: URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/poperednia-otsinochna-misiia-shchodo-priiednannia-ukrayini-do-konventsii-pro-protseduru-spilnogo-tranzitu-ta-ncts-zavershila-robotu-zustrichami-iz-biznesom-ta-predstavnikami-finansovikh-ustanov-70> (дата звернення: 19.12.2022).

17. NCTS в інфографіках. URL: <https://customs.gov.ua/ncts-v-infografikakh> (дата звернення: 16.12.2022).

18. Pre-monitoring visit in preparation of the accession of Ukraine to the Convention on a common transit procedure and to the Convention on the simplification of formalities in trading goods : Mission Report. DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION. 23-25 November 2021, Kyiv – Ukraine. (дата звернення: 21.08.2022).

19. Україна отримала позитивні висновки щодо можливості приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/ukrayina-otrimala-pozitivni-visnovki-shchodo-mozhливosti-priiednannia-do-konventsiiyi-pro-protседuru-spilnogo-tranzitu-890> (дата звернення: 02.12.2022).

20. Ухвалено рішення щодо запрошення України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/ukhvaleno-rishennia-shchodo-zaproshehnia-ukrayini-do-konventsiiyi-pro-protседuru-spilnogo-tranzitu-ta-konventsiiyi-pro-sproshchennia-formalnostei-u-torgivli-tovarami-902> (дата звернення: 12.12.2022).

21. Євроінтеграція: Ухвалено зміни до Митного кодексу України, які відповідають Митному кодексу ЄС та Конвенції про процедуру спільного транзиту. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/ncts-26/post/ievrointegratsiia-ukhvaleno-zmini-do-mitnogo-kodeksu-ukrayini-iaki-vidpovidaiut-mitnomu-kodeksu-ies-ta-konventsiiyi-pro-protседuru-spilnogo-tranzitu-922> (дата звернення: 20.12.2022).

22. Trade Made Easy. URL: <http://195.189.241.137:8080/trader/> (дата звернення: 11.12.2022).

23. Спільний транзит (NCTS) – Державна Митна Служба. URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts> (дата звернення: 16.12.2022).

24. Вас вітає Служба підтримки Держмитслужби. URL: <https://help.customs.gov.ua/> (дата звернення: 18.12.2022).

25. Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/> (дата звернення: 02.12.2022).

26. UCC – Work Programme. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/union-customs-code/ucc-work-programme_en (дата звернення: 13.12.2022).